

בבית המשפט העליון

דנג"ץ 5766/09

בפני : כבוד הנשיאה ד' ביניש

העותרת : הרבנות הראשית אשדוד

נגד

- המשיבים :
1. פנינה קומפורטי
  2. מועצת הרבנות הראשית לישראל
  3. הרבנות הראשית גן יבנה
  4. השר הממונה על הרשות הארצית לשירותי דת
  5. היועץ המשפטי לממשלה

עתירה לדיון נוסף בפסק דינו של בית המשפט העליון
מיום 29.6.2009 בבג"ץ 8735/06, שניתן על ידי כבוד
המשנה לנשיאה א' דיבלין והשופטים : ס' ג'ובראן,
י' דנציגר

בשם העותרת : עו"ד אייל נון

בשם המשיבה 1 : עו"ד אליעד שרגא ; עו"ד מיכל בוקסר

בשם המשיבים 2, 4 ו-5 : עו"ד אבי ליכט

החלטה

בפניי עתירה לדיון נוסף בפסק דינו של בית המשפט העליון מיום 29.6.09
בבג"ץ 8735/06. בפסק הדין נשוא העתירה (שניתן מפי המשנה לנשיאה א' דיבלין
ובהסכמת השופטים ס' ג'ובראן וי' דנציגר) נתקבלה עתירתה של המשיבה 1 (להלן :
המשיבה) נגד החלטת העותרת (באמצעות רב העיר אשדוד) לשלול את תעודת ההכשר
מעסק של קונדיטוריה שבבעלות המשיבה בשל היות המשיבה יהודיה משיחית.

1. בחודש אפריל 2006 פתחה המשיבה קונדיטוריה בעיר אשדוד וניתנה לה תעודת הכשר מטעם רב העיר אשדוד. משנודע לעותרת (בעקבות פנייה מרבנות המועצה המקומית גן-יבנה, שגם בה הייתה למשיבה קונדיטוריה) בדבר אמונתה הדתית של המשיבה נשללה ממנה תעודת ההכשר, וזאת בנימוק שאין ניתן לבטוח בנאמנותה בענייני כשרות. משכך, נדרשה המשיבה לעמוד בתנאים שונים כתנאי לקבלת תעודת הכשר, ובהם העסקת "נאמן כשרות" מבין עובדי העסק שיהיה מוסכם על המשיבה ועל הרב המקומי ומסירת מפתחות העסק למשגיח כשרות שיהיה נוכח במקום בשעות הפתיחה ובעת הסגירה. על אף מגעים שהתקיימו בין הצדדים לא השלימה המשיבה עם התנאים השונים שהוצבו בפניה לשם השבת תעודת ההכשר, ומשכך נדרש בית המשפט להכריע במחלוקת שבין הצדדים. טענתה המרכזית של המשיבה כנגד העותרת הייתה כי אמונתה הדתית הינה בגדר שיקול פסול לשם מתן תעודת הכשר ואינה נכללת ב"גרעין הקשה" של דיני כשרות המזון. לפיכך טענה המשיבה כי העותרת פעלה בחוסר סמכות, מתוך שיקולים זרים וללא תשתית עובדתית כאשר שללה ממנה את תעודת ההכשר והציבה בפניה את התנאים הנזכרים לעיל להשבתה.

2. בפסק דינו עמד המשנה לנשיאה על כך שחוק איסור הונאה בכשרות, התשמ"ג-1983 (להלן: חוק הכשרות), שקובע את הגורמים המוסמכים ליתן תעודות הכשר, נועד להגן על צרכנים המבקשים לרכוש מזון כשר מפני הונאה וכי סעיף 11 לחוק מתיר לגורמים המוסמכים ליתן תעודות הכשר להסתמך על "דיני כשרות בלבד". עוד הוסיף המשנה לנשיאה כי בפסיקת בית משפט זה נקבע כי הוראת סעיף 11 הנ"ל מכוונת ל"גרעין הקשה" של דיני הכשרות, הכולל אך את הדינים הקשורים באופן ישיר לכשרות המזון. לעומת זאת, הוראות הלכתיות הנוגעות רק לאופן ניהול בית העסק או להתנהגותו של בעל העסק אינן מהוות שיקול לגיטימי במתן תעודת הכשר. במקרה דנן השאלה שהתעוררה הייתה האם דיני הנאמנות ההלכתיים, שנועדו להתמודד עם השאלה מתי מותר לאכול ממזונו של אדם מבלי לחשוש לכשרות המזון, הם חלק מ"גרעין הקשה" של דיני הכשרות, בכל הנוגע למתן תעודות הכשר לפי חוק הכשרות. בפסק דינו קבע המשנה לנשיאה כי דיני הנאמנות נוגעים ליכולת הפיקוח על כשרות המזון ולא לכשרות עצמה, ולפיכך הגיע למסקנה כי הם אינם חלק מדיני הכשרות כמובנם בחוק הכשרות (ראו והשוו: בג"ץ 465/89 רסקין נ' המועצה הדתית ירושלים, פ"ד מד(2) 673, 687-688 (1990) (להלן: עניין רסקין); בג"ץ 7203/00 מעדני אביב אוסובלנסקי בע"מ נ' מועצת הרבנות הראשית, פ"ד נו(2) 196, 217-219 (2001) (להלן: עניין מעדני אביב)).

נוכח האמור לעיל נקבע בפסק הדין נשוא העתירה כי אין די בעצם היותה של המשיבה יהודיה משיחית - נתון המעורר קושי בתחום דיני הנאמנות - כדי להצדיק את שלילת תעודת הכשרות מן העסק שבבעלותה. המשנה לנשיאה הוסיף עוד כי נדרש אמנם אמון (במובנו הרגיל) בין הרב נתן הכשרות לבין בעל העסק ועובדיו וכי למידת האמון יכולה להיות השפעה על מידת ההשגחה הנדרשת; אולם, יש לבחון את אמינותם של בעל העסק ועובדיו על-פי אמות המידה של המשפט הכללי ולא על-פי אמות מידה הלכתיות. בהקשר זה ציין המשנה לנשיאה כי כאשר נקבע על ידי הרב נתן הכשרות כי נדרשים אמצעי פיקוח נוספים עקב ספקות לגבי אמינות בעל העסק, עליהם להיות סבירים ומידתיים ביחס לפגיעה בזכויותיו החוקתיות של בעל העסק. בנסיבות המקרה דנן קבע המשנה לנשיאה כי החלטות העותרת ומועצת הרבנות הראשית להתנות בתנאים הנזכרים לעיל את מתן תעודת הכשרות לעסקה של המשיבה אינם בגדר הסמכות המוקנית להם לפי חוק הכשרות. לפיכך נקבע, כי המשיבה תהא זכאית לקבל תעודת הכשר בכפוף למילוי התנאים הרגילים למתן כשרות לעסק מסוג זה, כפי שנתפרשו בפסק הדין נשוא העתירה. השופטים ס' ג'ובראן וי' דנציגר הצטרפו, כאמור, לפסק דינו של המשנה לנשיאה; כאשר השופט דנציגר הדגיש כי חוק הכשרות הוא חוק חילוני, והוסיף כי התנהלותן במקרה דנן של מועצת הרבנות הראשית ושל העותרת הייתה בלתי סבירה ובלתי מידתית.

3. העותרת טוענת כי בפסק הדין נשוא העתירה התערב בית המשפט בגרעין הקשה של דיני הכשרות באשר הוא הכריע בשאלת כשרות המזון המוגש בעסקה של המשיבה, והתערב בקביעות הרב בדבר אופן הכנת המזון והשפעת אופן ההכנה על כשרותו. העותרת מדגישה כי המשיבה בהיותה יהודיה משיחית אינה נחשבת, גם בהתאם לפסיקה הקודמת של בית משפט זה, ליהודיה, וכי על-פי ההלכה שמירה על הכשרות כאשר המזון מוכן או מטופל בידי מי שאינו יהודי טעונה פיקוח מיוחד. העותרת מוסיפה וטוענת כי רב העיר אשדוד הציע פיתרון למתן תעודת הכשר לעסקה של המשיבה, שהוא פיתרון נהוג ומקובל שהיה מאפשר את המשך הפיקוח ההלכתי, אולם המשיבה סירבה לקבל פיתרון זה. משכך לא היה, על-פי הנטען, מנוס לעותרת ולרב הראשי של אשדוד אלא ליטול את תעודת ההכשר מעסקה של המשיבה. בנסיבות אלה טוענת העותרת כי אין מקום לחייב את הגורמים המוסמכים להעניק תעודת הכשר לעסק בו נמכר מזון שאינו כשר בריש גלי, והיא מוסיפה כי בהטלת חיוב להעניק תעודת הכשר למזון שאינו כשר יש גם משום פגיעה בכבודו של הרב ובחירות המצפון והדת שלו.

4. המשיבים 2, 4, ו-5 (להלן: המדינה) מצטרפים לעמדת העותרת בכל הנוגע לקיום דיון נוסף בפסק הדין נשוא העתירה. לטענת המדינה פסק הדין נשוא העתירה סוטה מפסיקתו הקודמת של בית משפט זה בנוגע למתן תעודות הכשר לפי חוק הכשרות, שכן הוא פוסל לחלוטין כל יכולת להתבסס על עקרון הנאמנות שהוא מרכיב מרכזי ומוסכם בדיני הכשרות ההלכתית. המדינה מדגישה כי במקרה דנן, להבדיל ממקרים קודמים בהם נדונה טענת חוסר הנאמנות ההלכתית בפסיקתו של בית משפט זה, ממוקדת טענת חוסר הנאמנות בכשרות המזון המיוצר והנמכר בבית העסק של המשיבה, שלגביו נתבקשה תעודת ההכשר. במקרה דנן, כך מוסיפה המדינה וטוענת, לא נעשה שימוש בדיני הכשרות לצורך כפייה דתית ולא הייתה דרישה לשינוי התנהגות מצד מבקש תעודת ההכשר בנושאים שאינם קשורים לכשרות המזון. עוד מציינת המדינה כי היא אינה מתנגדת לעצם מתן תעודת ההכשר ליהודי מומר וכל שנדרש הוא פיקוח נוסף על הליך הכנת המזון בגינו נדרש ההכשר בהתאם להלכה. המדינה טוענת עוד כי פסק הדין נשוא העתירה מהווה חלק ממגמה של צמצום הסמכות של הרבנות בענייני כשרות. בהקשר זה מפנה המדינה לפסק הדין בבג"ץ 7471/05 בלדי בע"מ נ' מועצת הרבנות הראשית לישראל (טרם פורסם, 20.6.07), שבו נפסל ניסיון של הרבנות הראשית להחמיר את מדיניות יבוא הבשר הכשר לישראל מטעמים הלכתיים הנוגעים להליכי הפשרת הבשר והמלחתו (יצוין, כי עתירה לדיון נוסף על פסק הדין הנזכר נדחתה בדנג"ץ 6137/07 מועצת הרבנות הראשית לישראל נ' בלדי בע"מ (טרם פורסם, 15.6.08)). המדינה טוענת כי צירוף פסק הדין נשוא העתירה דנן ופסק הדין בבג"ץ 7471/05 הנ"ל יוצר מגמה חדשה בפסיקתו של בית משפט זה, וכי מגמה זו מצדיקה דיון בהרכב מורחב שיקבע את גבולות ההלכה.

5. המשיבה מתנגדת מטבע הדברים לקיום דיון נוסף בפסק הדין נשוא העתירה. לטענתה, פסק הדין נשוא העתירה עולה בקנה אחד עם ההלכה הפסוקה ואין בו כל חידוש; שכן בית משפט זה כבר דחה בעבר טענות בתחום הנאמנות ששימשו כהצדקה לאי-מתן תעודות הכשר. המשיבה טוענת בהקשר זה כי אורחות חיו, אמונתו ודתו של אדם אינם שייכים ל"גרעין הקשה" של דיני הכשרות, ולכן הן אינן בגדר השיקולים אותם רשאית הרשות לשקול. קביעה זו, כך טוענת המשיבה, מבטאת הלכה שרירה וקיימת מזה למעלה מ-20 שנים, ולפיכך אין בה חשיבות או קושי מיוחדים המצדיקים את עריכתו של דיון נוסף.

6. דיין העתירה לדיון נוסף להידחות. פסק הדין נשוא העתירה, שבו נקבע כי לא היה מקום לשלול את תעודת ההכשר שניתנה לעסקה של המשיבה אך בשל השתייכותה הדתית, מתיישב עם פסיקתו הקודמת של בית משפט זה לפיה שיקול הדעת של הגורמים המוסמכים ליתן תעודות הכשר לפי חוק הכשרות מוגבל לשיקולים המהווים חלק מ"הגרעין הקשה" של דיני הכשרות; פסיקה שלפיה נדחו אף טענות כנגד מתן תעודות הכשר שהתבססו על דיני הנאמנות ההלכתיים (ראו: עניין רסקין; עניין מעדני אביב). כיוון שהשאלה שהתעוררה בפרשה שלפנינו אינה נוגעת לכשרות המזון עצמו אלא לאופן הפיקוח על כשרות המזון בבית עסק מסוים, איני מוצאת לקבל את טענות העותרת והמדינה כאילו ההלכה שנפסקה סוטה מההלכות הקודמות שנפסקו בבית משפט זה בנוגע להיקף שיקול הדעת של מועצת הרבנות הראשית ושל הרבנים המקומיים בכל הנוגע למתן תעודות הכשר. מדובר, אפוא, בפסק הדין המתווה, בהסתמך על פסיקתו הקודמת של בית משפט זה, את גבולות "הגרעין הקשה" של דיני הכשרות בהתאם לנסיבותיו הקונקרטיות של המקרה דנן. אכן, השאלות של כשרות המזון הנמכר על ידי בית עסק מסוים וחוקיות התנאים המוצבים למתן תעודת כשרות תלויות בעיקרן בנסיבותיו הפרטניות של כל מקרה ומקרה, ומשכך איני סבורה כי בפסיקת בית משפט זה ישנה מגמה של צמצום שיקול הדעת הנתון לרבנות בענייני כשרות, כנטען על ידי המדינה. בנסיבות אלה איני סבורה כי מתקיימים בפרשה שלפנינו התנאים הקבועים בסעיף 30(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 לקיום ההליך הנדיר ויוצא הדופן של דיון נוסף בפסק דין של בית המשפט העליון.

אשר על כן, העתירה נדחית.

ניתנה היום, כ"ב בחשוון התש"ע (9.11.2009).

ה נ ש י א ה